

ความเห็นส่วนตัว
ของ นายนครินทร์ เมฆไตรรัตน์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๓/๒๕๖๗

เรื่องพิจารณาที่ ๑๙/๒๕๖๖

วันที่ ๓๑ เดือน มกราคม พุทธศักราช ๒๕๖๗

ระหว่าง { นายธีรยุทธ สุวรรณเกษร ผู้ร้อง
นายพิธา ลิ้มเจริญรัตน์ หัวหน้าพรรคก้าวไกล ที่ ๑
พรรคก้าวไกล ที่ ๒ ผู้ถูกร้อง

ประเด็นวินิจฉัย

การกระทำของผู้ถูกร้องทั้งสองเป็นการใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ วรรคหนึ่ง หรือไม่

ความเห็น

ข้อเท็จจริงตามคำร้อง คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา และเอกสารประกอบ ปรากฏว่า ในระหว่างการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไป พ.ศ. ๒๕๖๖ ผู้ถูกร้องที่ ๑ (นายพิธา ลิ้มเจริญรัตน์) และผู้ถูกร้องที่ ๒ (พรรคก้าวไกล) ใช้นโยบายหาเสียงเลือกตั้ง โดยเสนอให้มีการแก้ไขหรือยกเลิกประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ ที่บัญญัติว่า “ผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี” และได้ปราศรัยเกี่ยวกับนโยบายดังกล่าวผ่านเวทีปราศรัยเลือกตั้งต่าง ๆ อีกทั้งได้มีการให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับนโยบายดังกล่าวต่อสื่อมวลชนทั้งในประเทศและต่างประเทศหลายต่อหลายครั้ง นอกจากนี้ ผู้ถูกร้องที่ ๑ ในฐานะหัวหน้าพรรคของผู้ถูกร้องที่ ๒ กรรมการบริหารพรรค สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งในอดีตและปัจจุบัน และสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ มีพฤติการณ์แสดงความคิดเห็นและเข้าร่วมการชุมนุมที่มีการรณรงค์ทางการเมืองให้มีการยกเลิกประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ ตลอดจนเป็นหลักประกันให้ผู้ต้องหาในข้อหาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ระหว่างวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๕ ถึงวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๖๖ นายกฤษฎ์หิรัญ เลิศอุฤทธิ์ภักดี นายสกล สุนทรวานิชย์กิจ นายเชตวัน เตือประโคน นายทวิวงศ์ โตทวิวงศ์ และนายสหวัด คุ่มคง เข้าร่วมกิจกรรมยื่น หยุด ชัง ที่จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดปทุมธานี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดชลบุรี ตามลำดับ ทั้งหมดเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรค ผู้ถูกร้องที่ ๒ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวมีชื่อเรียกร้องให้ทุกพรรคการเมืองทุกพรรคเสนอนโยบายยกเลิก ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒

ระหว่างวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๔ ถึงวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๔ นางสาวธิษณา ชุณหะวัณ นายปิยรัฐ จงเทพ และนายรังสิมันต์ โรม เข้าร่วมชุมนุมเพื่อทำกิจกรรม “ราษฎรไปสภา เดินหน้า ยกเลิก ๑๑๒” ที่หน้ารัฐสภา และ “ราษฎรประสงค์ ยกเลิก ๑๑๒” ที่บริเวณแยกราชประสงค์ ทั้งหมดเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ซึ่งการชุมนุมมีการเสนอให้ยกเลิกหรือแก้ไข ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒

วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๔ นายรังสิมันต์ โรม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้โพสต์ข้อความลงในเฟซบุ๊กส่วนตัว เชิญชวนให้ประชาชนยกเลิกประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒

วันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๕ และวันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๖๖ นางอมรัตน์ โชคปมิตต์กุล อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ เดินทางมาให้กำลังใจนายปิยบุตร แสงกนกกุล โดยชูป้ายซึ่งมีข้อความ “ยกเลิก ๑๑๒” และโพสต์ข้อความลงในเฟซบุ๊กส่วนตัวว่า “หากสภา ผู้แทนราษฎรไม่ร่วมมือกันอย่างแข็งขันเพื่อช่วยกันแก้ไขกฎหมายนี้เป็นธรรมขึ้นได้ สังคมก็เหลือเพียง ตัวเลือกสุดท้าย คือ ยกเลิก มาตรา ๑๑๒ ไปอย่างถาวรตามข้อเรียกร้องของประชาชน”

วันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๖ นางสาวเบญจา แสงจันทร์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรค ผู้ถูกร้องที่ ๒ เข้าร่วมกิจกรรมยื่น หยุด ชัง เพื่อร่วมรับฟังและส่งข้อเรียกร้องของประชาชน ซึ่งมี ข้อเรียกร้องระบุให้พรรคการเมืองต้องเสนอนโยบายยกเลิก มาตรา ๑๑๒

วันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๖ นางปัญญารัตน์ นันทภูษิตานนท์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัด พรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ เดินทางเข้าร่วมกิจกรรมยื่น หยุด ชัง และชูป้ายข้อความ “ยกเลิก มาตรา ๑๑๒”

วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๖ พรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ จัดกิจกรรมปราศรัยใหญ่ ที่จังหวัดชลบุรี ผู้ถูกร้องที่ ๑ ขึ้นปราศรัยบนเวทีมีข้อความตอนหนึ่งว่า “ตอนนี้ผมในฐานะหัวหน้าพรรคก้าวไกล ปิดสติเกอร์คำว่ายกเลิก แต่ผมต่อขอโทษน้องทั้งสองว่าขอให้ผมแก้ไขก่อนด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้ สำหรับ คำตอบคำถามนี้ว่าทำไมต้องแก้ไข เพราะผมเชื่อว่าการแก้ไขจะทำให้โอกาสที่กฎหมายนี้ได้รับการแก้ไข ในสภามากกว่าและผมเชื่อว่าร่างของพรรคก้าวไกลไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่ไม่เชื่อว่าให้ใครเอาสถาบันมา

ทำร้ายกัน ตั้งคำวิจารณ์ ไม่ต้องติตคูก การลดโทษออกมา การเอากฎหมายฉบับนั้นฉบับนี้ออกจากความมั่นคง ไม่มีใครต้องติตคูกเพียงแค่อ้างคำถามอีกต่อไป พี่น้องประชาชนเสนอกฎหมายยกเลิกมาตรา ๑๑๒ เข้ามา พรรคก้าวไกลก็จะสนับสนุนเช่นเดียวกัน เพราะฉะนั้นต้องขอโทษน้องทั้งสองคนที่พี่ต้องขอแก้ไข มาตรา ๑๑๒ ในสภาก่อน ถ้าสภายังไม่ได้รับการแก้ไข ก้าวไกลจะออกไปสู้ด้วยกันครับ”

เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๖๖ ผู้ถูกร้องที่ ๑ อภิปรายเกี่ยวกับการยกเลิกหรือแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ ในรายการไทยรัฐทีวี “เวทีดีเบตเลือกตั้ง ๖๖”

เมื่อวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖ ผู้ถูกร้องที่ ๑ อภิปรายเกี่ยวกับการยกเลิกหรือแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ ในรายการเดอะสแตนดาร์ดทีวี “หมอวรงค์ ปะทะ พิธา ประเด็น ม. ๑๑๒ เสรีพิศุทธิ์ ขอร่วมดีเบต”

และเมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๖ ผู้ถูกร้องที่ ๑ ให้สัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวประจำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของสำนักข่าวต่างประเทศ (BBC) ในหัวข้อ “พิธา ล้มเจริญรัตน์ ไม่ใช่หนักกฎหมายในแบบคุณ” มีการแปลบทสัมภาษณ์เป็นภาษาไทยทำคลิปว่า นโยบายแก้ไขกฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ “... นั่นคือสิ่งที่เราสัญญากับประชาชนไว้ เรามีฉันทามติมากพอ เราได้รับคะแนนเสียงจากประชาชน ๑๔ ล้านคน พวกเขาเข้าใจ มันชัดเจนและโปร่งใสว่า นี่เป็นหนึ่งในเป้าหมายที่เราต้องการผลักดัน ...”

นอกจากนี้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้ใช้ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นหลักประกันในการขอประกันตัวผู้ต้องหาในข้อหาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ อาทิเช่น ผู้ถูกร้องที่ ๑ นายรังสิมันต์ โรม นางสาวสุทธวรรณ สุบรรณ ณ อยุธยา และนายทองแดง เบ็ญจะปัก

ทั้งนี้ ผู้ถูกร้องทั้งสองเคยได้ร่วมกันเสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ยื่นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๖๔ เพื่อแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ มีเนื้อหาให้ย้ายมาตรา ๑๑๒ จากลักษณะ ๑ ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร มาอยู่ลักษณะ ๑/๒ ความผิดเกี่ยวกับพระเกียรติของพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท และเกียรติยศของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ให้เพิ่มบทบัญญัติให้ผู้กระทำความผิดสามารถพิสูจน์เหตุยกเว้นความผิดและเหตุยกเว้นโทษได้ และให้ความผิดตามมาตรา ๑๑๒ เป็นความผิดอันยอมความได้ อย่างไรก็ตามร่างกฎหมายดังกล่าวไม่ได้รับการบรรจุในวาระการประชุมสภาผู้แทนราษฎรแต่อย่างใด

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “บุคคลจะใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมิได้” วรรคสอง บัญญัติว่า

“ผู้ใดทราบว่ามีกรกระทำตามวรรคหนึ่ง ย่อมมีสิทธิร้องต่ออัยการสูงสุดเพื่อร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าวได้” วรรคสาม บัญญัติว่า “ในกรณีที่อัยการสูงสุดมีคำสั่งไม่รับดำเนินการตามที่ร้องขอ หรือไม่ดำเนินการภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับคำร้องขอ ผู้ร้องขอจะยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญก็ได้” และวรรคสี่ บัญญัติว่า “การดำเนินการตามมาตรานี้ไม่กระทบต่อการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำการตามวรรคหนึ่ง”

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีเจตนารมณ์ในการปกป้องคุ้มครองระบอบการปกครองของประเทศ (political regime) ให้เป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข อีกทั้งกำหนดให้ผู้ใดที่ทราบว่ามีกรกระทำอันเป็นการใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีสิทธิร้องต่ออัยการสูงสุด และในกรณีที่อัยการสูงสุดมีคำสั่งไม่รับดำเนินการตามที่ร้องขอ หรือไม่ดำเนินการภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับคำร้องขอ ผู้ร้องสามารถยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญเองได้ ดังนั้น รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ จึงมุ่งหมายให้ปวงชนชาวไทยทุกคนมีส่วนร่วมในการปกป้องคุ้มครองและพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และได้กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรที่มีอำนาจในการทำหน้าที่ตรวจสอบและวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำอันเป็นการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ วรรคหนึ่ง อันเป็นการวางหลักการเพื่อป้องกันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข จากภัยคุกคามอันเกิดจากการกระทำซึ่งเป็นการใช้สิทธิหรือเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ในลักษณะมุ่งหมายให้หลักการและคุณค่าทางรัฐธรรมนูญที่รองรับการดำรงอยู่ของระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขถูกล้มเลิกและสูญเสียไป

ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประเทศไทยวางอยู่บนรากฐานของหลักการทางรัฐธรรมนูญ (Constitutional Principles) ที่สำคัญ ๔ ประการ อันได้แก่ ประการแรก หลักการว่าด้วยรูปแบบของรัฐตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑ ที่กำหนดให้ประเทศไทยเป็นรัฐเดี่ยวและเป็นราชอาณาจักรซึ่งมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประเทศ ประการที่สอง หลักการว่าด้วยรูปแบบการปกครองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒ ซึ่งกำหนดรูปแบบการปกครองของประเทศไทยว่าเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ประการที่สาม หลักการการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภาอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ ซึ่งบัญญัติให้อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน และมีพระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจดังกล่าวผ่านทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ อันเป็นไปตามหลักการทางรัฐธรรมนูญใน

ระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภาในนานาอารยประเทศซึ่งมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของรัฐที่ถือว่าพระมหากษัตริย์ทรงราชย์แต่ไม่ได้ทรงปกครอง (reigns, but does not rule) กล่าวคือ สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นบ่อเกิดแห่งความชอบธรรมของระบบการเมืองและอ้างความเป็นปึกแผ่นอันหนึ่งอันเดียวกันของชนในชาติ พระมหากษัตริย์ในฐานะประมุขของรัฐทรงใช้อำนาจอธิปไตยผ่านสถาบันการเมืองในระบบประชาธิปไตยแบบผู้แทนโดยมีบุคคลผู้มีหน้าที่และอำนาจในองค์กรเหล่านั้นเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการตามที่มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และประการที่สี่ หลักการว่าด้วยความคุ้มกันของสถาบันพระมหากษัตริย์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖ วรรคหนึ่ง ที่กำหนดให้องค์พระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้ และวรรคสองที่กำหนดให้ผู้ใดจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใด ๆ มิได้

หลักการว่าด้วยความคุ้มกันขององค์พระมหากษัตริย์และสมาชิกพระบรมราชวงศ์ในการดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพเหนือการถูกติเตียน ปรากฏในหลักการพื้นฐานแต่แรกเริ่มของการวางรากฐานระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประเทศไทย รัฐธรรมนูญของไทยทุกฉบับรวมทั้งฉบับพุทธศักราช ๒๕๖๐ มีหมวดว่าด้วยพระมหากษัตริย์เป็นการเฉพาะ ซึ่งเป็นบทบัญญัติรับรองสถานะพิเศษของสถาบันพระมหากษัตริย์ ตามคติการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ด้วยเหตุนี้ การกระทำอันเป็นการละเมิดต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ประมุขของรัฐตามรัฐธรรมนูญจึงเป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐตามประมวลกฎหมายอาญา ภาค ๒ ความผิด ลักษณะ ๑ ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร หมวด ๑ ความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท และผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

อนึ่ง การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขยังตั้งอยู่บนรากฐานของคุณค่าทางรัฐธรรมนูญ (Constitutional Values) ที่สำคัญ ๓ ประการ อันได้แก่ ประการแรก การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๓ ซึ่งกำหนดหลักประกันเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยมีเงื่อนไขแต่เพียงว่าการใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นต้องไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น สอดคล้องกับเงื่อนไขในการใช้สิทธิและเสรีภาพตามปฏิญญาสากลและกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR) กล่าวคือ การใช้สิทธิและเสรีภาพต้องไม่กระทบต่อความมั่นคงปลอดภัยของชาติ ต้องไม่กระทบต่อความสงบเรียบร้อย และต้องไม่กระทบสิทธิหรือเสรีภาพของผู้อื่น ประการที่สอง การคุ้มครองความเสมอภาคของบุคคลซึ่งเป็นคุณค่าสำคัญที่บัญญัติ

ไว้ในรัฐธรรมนูญ หมวด ๑ มาตรา ๔ บัญญัติว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง ประการที่สาม การยึดมั่นในการปฏิบัติหน้าที่หลักของบุคคลตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ หมวด ๔ หน้าที่ของปวงชนชาวไทย ซึ่งเป็นคุณค่าทางรัฐธรรมนูญที่มากับสิทธิและเสรีภาพที่ได้รับรองไว้ในหมวด ๓

หน้าที่ของบุคคลที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับสิทธิหรือเสรีภาพทางการเมืองปรากฏชัดเจนในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๐ ที่กำหนดให้บุคคลมีหน้าที่พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด เคารพและไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และไม่กระทำการใดที่อาจก่อให้เกิดความแตกแยกหรือเกลียดชังในสังคม ทั้งนี้ การทำหน้าที่ของบุคคลในการพิทักษ์รักษาการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขในส่วนที่สัมพันธ์กับการใช้สิทธิหรือเสรีภาพทางการเมืองของบุคคลโดยการรวมตัวกันจัดตั้งพรรคการเมืองปรากฏในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๕ โดยวรรคหนึ่งของมาตราดังกล่าว บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งพรรคการเมืองตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามที่กฎหมายบัญญัติ” โดยความที่ว่า “ตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” เป็นเงื่อนไขสำคัญของการจัดตั้งพรรคการเมือง กล่าวคือ แม้ว่าพรรคการเมืองจะสามารถตั้งขึ้นมาตามอุดมการณ์ใด ๆ ของประชาชนที่มาร่วมกันในการจัดตั้งพรรคการเมือง แต่อุดมการณ์นั้นต้องไม่ขัดต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เพราะการใช้เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญในการรวมกันจัดตั้งพรรคการเมืองย่อมต้องสอดคล้องกับหน้าที่หลักของบุคคลตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญด้วย

การทำหน้าที่ของบุคคลในการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด เคารพและไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และไม่กระทำการใดที่อาจก่อให้เกิดความแตกแยกหรือเกลียดชังในสังคม ซึ่งได้ถูกบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญหลายมาตรา กล่าวคือ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้ความคุ้มครองการใช้สิทธิหรือเสรีภาพทุกกรณี ทั้งที่บัญญัติเป็นการเฉพาะ และที่มิได้มีบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่นห้ามหรือจำกัดไว้ โดยมีเงื่อนไขว่าการใช้สิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองนั้นต้องไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนและไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น และมาตรา ๓๔ บัญญัติให้ความคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตาม

บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันสุขภาพของประชาชน มาตราดังกล่าวยังได้บัญญัติให้ความคุ้มครองเสรีภาพทางวิชาการ แต่การใช้เสรีภาพนั้นต้องไม่ขัดต่อหน้าที่ของปวงชนชาวไทยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และต้องเคารพและไม่ปิดกั้นความเห็นต่างของบุคคลอื่น

เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องทั้งสองใช้นโยบายหาเสียงเลือกตั้งเสนอให้มีการแก้ไขหรือยกเลิกประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ โดยได้มีการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายดังกล่าวอย่างต่อเนื่องผ่านการปราศรัยบนเวทีปราศรัยทางการเมืองในช่วงของการหาเสียงการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไป พ.ศ. ๒๕๖๖ และได้มีการเข้าร่วมการประชุมที่มีการรณรงค์ทางการเมืองให้ยกเลิกประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ อีกทั้งยังให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนทั้งในประเทศและต่างประเทศเกี่ยวกับนโยบายดังกล่าวตลอดมา ตลอดจนเคลื่อนไหวผลักดันข้อเสนอในการยกเลิกหรือแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ ทั้งนี้ ผู้ถูกร้องทั้งสองได้เคยเสนอร่างกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ ต่อสภาผู้แทนราษฎร โดยเป็นการแก้ไขสาระสำคัญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวทั้งหมด แต่ร่างกฎหมายดังกล่าวไม่ได้รับการบรรจุในวาระการประชุมสภาผู้แทนราษฎร กรณีจึงเป็นปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองอันมีลักษณะเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ เนื่องจากผู้ถูกร้องที่ ๑ กระทำการดังกล่าวในขณะที่ดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคการเมือง และผู้ถูกร้องที่ ๒ เป็นพรรคการเมืองที่ได้รับการจดทะเบียนจัดตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ ผู้ถูกร้องทั้งสองย่อมมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญโดยเคร่งครัด

เมื่อสถานภาพของผู้ถูกร้องทั้งสองมีที่มาจากรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๕ ซึ่งกำหนดให้บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งพรรคการเมืองตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามที่กฎหมายบัญญัติ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๐ ที่กำหนดให้พรรคการเมืองที่นายทะเบียนรับจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมืองแล้วเป็นนิติบุคคล มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อดำเนินกิจกรรมทางการเมืองตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และเพื่อส่งผู้สมัครลงรับเลือกตั้ง ดังนั้น การใช้สิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองของผู้ถูกร้องที่ ๑ ย่อมถือได้ว่าเป็นการกระทำในนามของพรรคการเมืองซึ่งตนดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรค กล่าวคือ ผู้ถูกร้องที่ ๒ อีกทั้ง

ผู้ถูกร้องที่ ๑ ย่อมมีหน้าที่ดูแลมิให้สมาชิกพรรคของผู้ถูกร้องที่ ๒ ตลอดจนระมัดระวังมิให้ผู้ถูกร้องที่ ๒ ในฐานะพรรคการเมืองกระทำการอันถือว่าเป็นการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ

การแสดงความคิดเห็นและการรณรงค์เคลื่อนไหวผลักดันการปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาเพื่อเป้าหมายในการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศย่อมเป็นการใช้สิทธิและเสรีภาพโดยสุจริตของบุคคลในฐานะพลเมือง หากการใช้สิทธิและเสรีภาพนั้นเป็นไปโดยสอดคล้องกับหน้าที่ของปวงชนชาวไทยซึ่งบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เช่นเดียวกับการตรากฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาตามขั้นตอนของกระบวนการนิติบัญญัติย่อมกระทำได้ตามหน้าที่และอำนาจของรัฐสภา หากกระบวนการดังกล่าวเป็นไปโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญทั้งในเชิงกระบวนการและเนื้อหา ในกรณีนี้ ผู้ถูกร้องทั้งสองได้กระทำการอันเป็นการรณรงค์ทางการเมืองอย่างต่อเนื่องในลักษณะปลุกกระดมสาธารณชนให้สนับสนุนการยกเลิกหรือแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ ถึงแม้ว่าการกระทำดังกล่าวของผู้ถูกร้องทั้งสองจะเป็นการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔ และเป็นไปตามอุดมการณ์ทางการเมืองและแนวนโยบายหาเสียงของผู้ถูกร้องที่ ๒ ซึ่งเป็นพรรคการเมือง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๕ แต่ทั้งนี้ พฤติการณ์กลับแสดงถึงเจตนามุ่งประสงค์ให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางกฎหมายในทิศทางที่ส่งผลกระทบต่ออำมตอสถานะของพระมหากษัตริย์ในประการสำคัญ กล่าวคือ ส่งผลกระทบต่อความเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้ของพระมหากษัตริย์ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ หมวด ๒ พระมหากษัตริย์ มาตรา ๖

เมื่อผู้ถูกร้องที่ ๑ มีสถานะเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองที่มีตำแหน่งในสภาผู้แทนราษฎร และผู้ถูกร้องที่ ๒ เป็นนิติบุคคลที่มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อดำเนินกิจกรรมทางการเมืองตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข กลับไปแสดงบทบาทเคลื่อนไหวทางการเมืองสอดรับกับการเคลื่อนไหวของกลุ่มการเมืองต่าง ๆ โดยการรณรงค์ ปลุกเร้า และยุยงปลุกปั่นเพื่อสร้างกระแสในสังคมให้ร่วมสนับสนุนการยกเลิกหรือแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ ซึ่งมีเจตนารมณ์ในการมุ่งคุ้มครองประมุขของรัฐตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข กรณีจึงเป็นการกระทำที่ส่งผลทำให้หลักการและคุณค่าที่เป็นรากฐานของระบอบการปกครองตามรัฐธรรมนูญต้องถูกทำลายลง เนื่องจากประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ แม้จะเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายในลำดับพระราชบัญญัติ แต่มีสาระถึงเกี่ยวกับประมุขของรัฐซึ่งเป็นสถาบันที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ โดยกฎหมายมาตราดังกล่าวมีเจตนารมณ์ในการคุ้มครองพระมหากษัตริย์ในฐานะที่เป็นประมุขของรัฐตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข จากการ

ถูกหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้าย อันเป็นการปกป้องคุ้มครองระบอบการปกครองตามรัฐธรรมนูญจากภัยอันตราย และสอดคล้องกับหลักการว่าด้วยสถาบันพระมหากษัตริย์ในระบบรัฐสภา ซึ่งรับรองพระราชสถานะขององค์พระมหากษัตริย์ในฐานะที่ทรงเป็นประมุขของชาติ พระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่เหนือการเมือง และทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิด กล่าวหา หรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใด ๆ มิได้

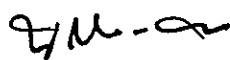
การกระทำของผู้ถูกร้องทั้งสองในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวณรงค์ทางการเมืองเพื่อสร้างกระแสในสังคมให้เกิดการเรียกร้องและสนับสนุนให้มีการยกเลิกกฎหมายที่ห้ามผู้ใดล่วงละเมิด หมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท และผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ เป็นการกระทำที่ย่อมเห็นได้ว่า จะกระทบต่อความสมบูรณ์ในการมีผลใช้บังคับของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖ ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ให้การรับรองพระราชสถานะขององค์พระมหากษัตริย์ว่าทรงเป็นประมุขของรัฐที่ผู้ใดจะกล่าวหาหรือละเมิดมิได้ เนื่องจากการแก้ไขหรือยกเลิกกฎหมายดังกล่าว จะส่งผลให้สถาบันพระมหากษัตริย์ไม่อยู่ในสถานะที่เคารพสักการะอันนำไปสู่การสร้างความปั่นป่วน อีกทั้งการกระทำดังกล่าวย่อมเป็นการทำร้ายจิตใจของปวงชนชาวไทยที่มีความเคารพรักและเทิดทูนองค์พระมหากษัตริย์และสถาบันพระมหากษัตริย์ อันอาจก่อให้เกิดความขุ่นเคืองขึ้นในหมู่ประชาชนและนำมาซึ่งความแตกแยกระหว่างชนในชาติ ดังนั้น การกระทำของผู้ถูกร้องที่ ๑ และที่ ๒ จึงเป็นการกระทำที่มีเจตนาจะกระทำความเสียหายการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข อันเป็นเหตุกระทบกระเทือน สั่นคลอน หรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อย และก่อให้เกิดความแตกแยกขึ้นในสังคม ซึ่งอาจก่อให้เกิดภัยคุกคามต่อความเป็นเอกภาพของชาติ

เมื่อการกระทำของผู้ถูกร้องทั้งสองในส่วนของการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการยกเลิกหรือแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ ผ่านการปราศรัยบนเวทีปราศรัยทางการเมืองในช่วงของการหาเสียงการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไป พ.ศ. ๒๕๖๖ การเข้าร่วมการประชุมที่มี การณรงค์ทางการเมืองให้ยกเลิกประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ และการให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนทั้งในประเทศและต่างประเทศเกี่ยวกับการยกเลิกหรือแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ ปราบกฏลักษณะทางอุดมการณ์ที่ต่อต้านหรือละเมิดหลักการทางรัฐธรรมนูญควบคู่ไปกับลักษณะทางพฤติกรรมที่บ่อนทำลายหรือฝ่าฝืนคุณค่าทางรัฐธรรมนูญ อันเป็นการมุ่งหมายให้หลักการและคุณค่าทางรัฐธรรมนูญที่รองรับการดำรงอยู่ของระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขถูกกลั่นแกล้งและสูญหายไป ทั้งนี้ การกระทำใดที่มีเจตนาเพื่อทำลายหลักการและคุณค่าทางรัฐธรรมนูญให้สูญสลายหมดสิ้นไป ไม่ให้ดำรงอยู่หรือมีอยู่อีกต่อไป ย่อมเป็นการกระทำที่ส่งผลทำให้การปกครองตามรัฐธรรมนูญ

เกิดความชำรุดทรุดโทรม เสื่อมทราม หรืออ่อนแอลง และถูกล้มล้างให้สิ้นไปได้ในที่สุด ดังนั้น การกระทำดังกล่าวของผู้ถูกร้องทั้งสองจึงเป็นการใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ วรรคหนึ่ง

สำหรับกรณีที่ผู้ถูกร้องทั้งสองเคยได้ร่วมกันเสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ยื่นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร เพื่อยกเลิกประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ และบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดดังกล่าวขึ้นใหม่ โดยที่ร่างกฎหมายดังกล่าวไม่ได้รับการบรรจุในวาระการประชุมสภาผู้แทนราษฎรแต่อย่างใดนั้น ถือเป็นการใช้สิทธิหรือเสรีภาพในกระบวนการทางนิติบัญญัติที่ผู้ถูกร้องทั้งสองกระทำได้ภายใต้กรอบข้อจำกัดและเงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ ดังนั้น การเสนอร่างกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ ต่อสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องทั้งสอง จึงมิใช่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ วรรคหนึ่ง แต่อย่างใด

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงเห็นว่า การกระทำของผู้ถูกร้องทั้งสองในส่วนของ การยุบปลุกปั่น และรณรงค์ทางการเมืองให้มีการยกเลิกหรือแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ โดยมีผลให้สถานะอันเป็นที่เคารพสักการะของสถาบันพระมหากษัตริย์เสื่อมทรามหรืออ่อนแอลง เป็นการใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ วรรคหนึ่ง ทั้งนี้ จึงสั่งการให้ผู้ถูกร้องทั้งสองเลิกกระทำการดังกล่าวอันมีลักษณะเป็นการปลุกกระดมเพื่อให้มีการยกเลิกหรือแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ ตลอดจนเลิกการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น อันเป็นการยุบปลุกปั่นและรณรงค์ทางการเมืองเพื่อให้มีการยกเลิกหรือแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ วรรคสอง

(นายนครินทร์ เมฆไตรรัตน์)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ